

Posudek diplomové práce Bc. Blanky Janátové
Nomádské putování před usnutím
(Posudek vedoucí práce)

Diplomová práce Blanky Janátové otevírá téma, kterému se do nedávné doby nedostalo téměř žádné výzkumné pozornosti, výjimkami jsou zde práce Věry Sokolové, Kateřiny Nedbálkové a v nedávné minulosti studie Evy Poláškové. Diplomová práce Blanky Janátové se věnuje rodičovství neheterosexuálních rodičů, respektive specificky otázce zda (a jakými způsoby) neheterosexuální rodiče reflektují socializační proces, kterému jsou vystaveny jejich děti a zda a jakými způsoby rodiče reflektují, či se snaží s genderovými normativy pracovat, resp. k nim nabízet alternativy. Toto předkládaná práce sleduje na apropraci pohádkových textů a v momentu „před usnutím“.

Diplomandka téma kontextualizuje a to jednak ve vztahu k zahraničnímu kontextu, kdy si všímá objevování pohádkových textů pro děti, které představují neheterosexuální nebo obecněji queer rodiny, a přináší také příklady různého přijetí těchto textů v různých nacionálních kontextech. A jednak kontextualizuje téma v českém, resp. československém kontextu: pro nějž podle autorky platí, že ačkoliv zde neexistují texty určené jednoznačně dětem, které by jim zprostředkovaly GL příběhy, existují zde texty, které dovolují „nepředpokládaná“ čtení. Zdůrazněním aktivního či přímo rezistentního čtení, autorka naznačuje svá východiska v přístupu ke čtení. Nicméně obě linie kontextualizace nejdou příliš do hloubky a linie spíše naznačují nežli skutečně diskutují.

Teoretické ukotvení:

Diplomandka se odvolává na pojetí aktivního aktu čtení (dekódování), rozpracované Stuartem Hallem; čtení, které je sice spojeno s hegemoniálním kódem a tzv. preferovaným čtením, ale není mu zcela podřízeno. S tímto konceptem diplomandka kritizuje i některé studie, které hodnotí vliv pohádkových textů na předávání a utužování genderových stereotypů v rámci dětské socializace. Namísto kritiky uzavřených sémantických struktur zdůrazňuje diplomandka nutný významový posun v procesu předávání hegemoniálního kódu tj. preferovaného čtení a tedy – vztaženo na pohádkové texty – i na nutné selhání v komunikování jednoznačných a neproblematických ideologických významů.

Pohádkový text se v práci nahlíží jako specifický text; text vybízející k otevřenému a mnohdy protismyslnému čtení. Pro akt čtení diplomandka vypracovává koncept nomádského putování. Inspirována především F. Lyotardem, a R. Braidotti uvažuje Blanka Janátová nad čtením pohádkového textu jakožto momentu vydávání se na nomadickou pouť za novým poznáním, putováním, ve kterém dochází k otevírání nových pohledů. Tato teoretická esej je velmi dobře konceptualizovaná, prokazuje autorčinu schopnost samostatné konceptualizace i inspirativního přístupu k tématu a považuji ji za nejzdařilejší část práce.

Oba zmiňované teoretické zdroje, ze kterých autorka hlavně čerpá pracují s nomadismem, otevřeností textu, jakožto, jak se domnívám, s koncepty do značné míry vědomě metaforickými/metaforizujícími. V předkládané práci však dochází, podle mého názoru, ke konkretizaci těchto původně metaforických konceptů, tak je tomu např. u dítěte jako nomadického subjektu. Nepochází v tomto posunu od metafory k popisu také k jisté romantizaci dětí a dětství jakožto prostoru „před“, „mimo“ působením socializace, nebo ideologie? Nepochází zde k romantizaci dítěte a dětství a problematickému zjednodušení období, ve kterém dochází

k utužování a formování genderových a sexuálních identit?

Metodologie a analytická část:

Vybraná metodologie strukturovaných rozhovorů odpovídá hlavní otázce práce: jaké „mapy k putování“ předkládají gay a lesbičtí rodiče svým dětem, zda a případně jakým způsobem se GL rodiče pokouší otevírat pro své děti jiné mapy k putování v příbězích strukturovaných stereotypizujícími pohledy na genderové (potažmo sexuální) identity. Bloky otázek jsou logicky sestavené: nejprve se ptají po kritické reflexi stávajících pohádek; druhý blok je směřován na „jak“ čtou, třetí otevírá pole pro alternativní příběhy a narativy.

Nicméně napojení mezi teoretickou částí práce, která se soustředí na teoretizování „dětského“ čtení (ať již chápeme „dětské“ jakožto metaforu stavu hledání, nebo popisný termín) a nomadického subjektu k analytické části zaměřené na interpretaci rozhovorů s rodiči potřebuje důkladnější a propracovanější vysvětlení. Jakým způsobem se tyto dvě různé úrovně „aktivního“ čtení k sobě vztahují? V jakém smyslu je koncept nomadického subjektu relevantní pro interpretaci výpovědí rodičů a způsobech, jakými vybírají pohádkové texty, jak k nim přistupují, zda a jakým způsobem vstupují do textů a modifikují je? Dále, práce pracuje s nevyřčeným, netematizovaným a neproblematizovaným předpokladem, že GL rodiče si v budou vědomi působení pohádkových textů vyjednávat obraz genderových a sexuálních identit a budou se tedy snažit do tohoto procesu aktivně zasahovat. Nicméně, tento předpoklad se nepotvrzuje. Považuji za nutné, aby tento předpoklad i hodnotící pozice diplomandky byly explicitně a otevřeně formulovány. Proč se práce zaměřuje specificky na GL rodiče? Proč by právě GL rodiče měli mít specifické investice do modifikace pohádkových textů? Tímto nemíním nic jiného, nežli že tato východiska a motivace práce je nutno tematizovat a vysvětlit/obhájit v rámci širší teoretické debaty.

Nicméně nejzásadnější kritika se týká kvality vlastní analýzy, resp. způsobu jakým diplomandka pracuje s materiálem sebraným v rozhovorech s rodiči. Rozbor rozhovorů v zásadě není analýzou, ale zůstává na úrovni utříděného popisu. Rozčlenění práce na kapitoly podle toho, zda rodiče mění, či nemění předčítaný text (zvolené kategorie) se mi nezdá přínosné. Z textu nejsou zřejmé analytické kódy ani kategorie, které autorka v práci s rozhovory používala. Přesto: i při současném členění na texty, které rodiče využívají nezměněné by se dalo analyticky těžit právě z rozhodnutí nechat text nedotčen. Podle jakých kritérií se rodiče rozhodují do těchto textů vstupovat? Hraje zde například role tradice a/nebo kanonické postavení těchto příběhů, rodinná historie, oblíbenost příběhu dětmi atd.? Podobně autorka nepracuje s momenty, kde rodiče popisují rozpor mezi svými hodnoceními pohádkových textů a hodnocením dětí. Bez zásadnějšího komentáře zůstává i přímé vymezení se některých rodičů vůči pohádkám s GL tematikou.

Formální podoba práce

Po stylistické stránce je práce na vynikající úrovni. Po formální stránce vidím kromě minimálního rozsahu práce jako nedostatek nedržení se požadované podoby odkazování; autorka v zásadě kombinuje „závorkové“ odkazování v průběhu textu s odkazováním pomocí poznámek pod čarou.

Hodnocení vzniku práce:

Součástí posudku vedoucí práce je i zhodnocení celého procesu vzniku předkládané práce. Při hodnocení této diplomové práce bych proto na jednu stranu ráda vyzdvihla diplomandčin samostatný postup při hledání teoretického zázemí, její kreativitu a intelektuální odvahu. Na druhou stranu musím zmínit, že jako vedoucí práce jsem se – bohužel – mohla podílet pouze na formulování otázek pro rozhovory a na předběžném komentování teoretické části. Empirickou část práce jsem ke komentáři nedostala, resp. dostala několik dní před jejím finálním odevzdáním. Proto zásadní kritické

komentáře, které zvláště k této části
dříve, jak by

práce mám, mohu vznést až zde a nikoliv

odpovídalo mé zodpovědnosti vedoucí práce.

Celkové hodnocení:

Domnívám se, že práce (jak téma samo o sobě, tak i tento konkrétní draft) má potenciál a jsem i přesvědčená o schopnosti diplomandky odevzdat velmi dobrou práci. Intelektuální schopnosti diplomandky se jasně ukazují na výborných a inspirativních částech teoretické eseje, které přesahují obvyklou úroveň teoretického uchopení zkoumané tematiky u většiny diplomových prací. Bohužel, kvality těchto částí práce jsou upozaděny nedopracovaností empirické části. V současné podobě předkládaná práce nesplňuje standardy úspěšné diplomové práce.

Práci proto navrhuji k přepracování a k obhajobě ji – ač velmi nerada – doporučit nemohu.

Kateřina Kolářová
V Praze, 9.9. 2010